

BETAGRO
LET'S MAKE LIFE BETTER

คู่มือการเลี้ยงสุกร

**การจัดการสุกรพันธุ์
การจัดการสุกรอนุบาล
การจัดการสุกรระยะรุ่น-ชน**

โรคที่สำคัญในสุกรแต่ละระยะ

บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน)

โรคที่สำคัญในสุกร

อหิวาต์สุกร (HOG CHOLERA, CLASSICAL SWINE FEVER)

เป็นโรคระบาดที่สร้างความเสียหายให้กับฟาร์มสุกรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นโรคที่มีอัตราการป่วยและตายสูง สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงให้กับฟาร์ม ฟาร์มสุกรจึงควรให้ความสำคัญกับโรคนี้ในระดับต้นๆ

สาเหตุของโรค (Aetiology)

เชื้อไวรัส อหิวาต์สุกร (Classical swine fever virus)

การติดต่อ (Transmission)

ติดต่อผ่านการสัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง และสิ่งขับถ่ายของสุกรป่วย หรือติดต่อมาทางพาหะต่างๆ เช่น รถขนส่งสุกร นก หนู สัตว์เลี้ยง

อาการ (Clinical signs)

อาการสามารถแบ่งลักษณะตามความรุนแรง คือ

เฉียบพลัน (acute)

ระยะพักตัวสั้น มักเกิดจากการติดเชื้อไวรัสชนิดรุนแรงสูง สุกรจะแสดงอาการซึม มีไข้สูง เบื่ออาหาร อาเจียน เยื่อบุตาอักเสบ ท้องเสียเป็นน้ำ ท้องผูก ชัก เดินโซเซ เลือดออกใต้ผิวหนัง เช่น ใบหู จมูก โคนขาตันใน ไตท้อง ในรายที่รุนแรงอาจตายได้

เรื้อรัง (Chronic)

ระยะพักตัวสั้น มักเกิดจากการติดเชื้อไวรัสชนิดรุนแรงปานกลาง สุกรจะแสดงอาการซึม เบื่ออาหาร อาการจะดีขึ้นแล้วจะกลับมาเป็นอีก

ระยะพักตัวของโรคนาน (Late onset)

- * มักเกิดจากการติดเชื้อไวรัสชนิดรุนแรงต่ำ สุกรจะแสดงอาการซึม เบื่ออาหาร อุณหภูมิร่างกายปกติหรืออาจมีไข้เล็กน้อย เยื่อบุตาอักเสบ ผิวหนังอักเสบ เคลื่อนไหวร่างกายลำบาก หรือสามารถแบ่งอาการตามระยะเวลาที่ได้รับเชื้อได้ 2 แบบติดเชื้อก่อนคลอด
- * ในแม่สุกรจะทำให้แท้ง พบลูกตายคลอดหรือลูกกรอก มักพบจุดเลือดออกที่ผิวหนัง ลูกสุกรที่รอดจะอ่อนแอ เป็นตัวอมโรค สามารถแพร่เชื้อให้สุกรตัวอื่นๆได้ ติดเชื้อหลังคลอด
- * ในลูกสุกรจะแสดงอาการซึม เคลื่อนไหวร่างกายลำบาก หนาวสั่น มีไข้ ท้องผูกแล้วจะท้องเสียตามมา อาเจียน ชัก มีอาการทางประสาท พบจุดเลือดออกใต้ผิวหนัง ในตัวที่ป่วยรุนแรงอาจตายได้

BETAGRO
LET'S MAKE LIFE BETTER

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

จากประวัติการป่วย

อาการป่วย

การผ่าซาก

การส่งตัวอย่างตรวจทางห้องปฏิบัติการ เช่น การเพาะแยกเชื้อไวรัส

การตรวจหาแอนติเจนของเชื้อไวรัสด้วยวิธี Direct fluorescent antibody (FA) test ,ELIZA test

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & Control)

ทำลายสุกรที่แสดงอาการป่วยและตายเพื่อลดการแพร่เชื้อภายในฟาร์ม

ทำความสะอาดและพ่นยาฆ่าเชื้อโรคในโรงเรือนที่มีการระบาดและโรงเรือนข้างเคียง

ฉีดวัคซีนให้แก่สุกรในฝูงทันที

ฉีด/ผสมยาปฏิชีวนะในน้ำหรืออาหารให้สุกรกินเพื่อควบคุมการติดเชื้อแทรกซ้อน

โรคปากและเท้าเปื่อย (FOOT AND MOUTH DISEASE)

โรคปากและเท้าเปื่อยเป็นโรคติดต่ออย่างรวดเร็วในสัตว์กบฏ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ และสุกร โรคนี้มีสร้างปัญหาให้กับวงการปศุสัตว์ในบ้านเรา และทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ เพราะทำให้ประเทศไทยถูกกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะธุรกิจการส่งออกเนื้อสุกร

สาเหตุของโรค (Aetiology)

เชื้อเอฟ เอ็ม ดีไวรัส ในประเทศไทยมี 3 ซีโรไทป์ ได้แก่ A,O,Asia1

การติดต่อ (Transmission)

- * สัมผัสสุกรป่วยโดยตรง
- * พาหะนำโรคต่างๆที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น รถขนส่งสุกร สุนัข เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
- * ติดเชื้อจากการแพร่มาในอากาศ
- * การผสมเทียมหรือนำเชื้อจากพ่อพันธุ์ที่ใช้ผสมจริง

อาการ (Clinical signs)

สุกรมีไข้สูง พบตุ่มพองใสตามอวัยวะต่างๆ เช่น เต้านม เยื่อชุ่มภายในช่องปาก ผิวลิ้น เพดานอ่อน ผิวหนังรอบๆไรกีบ ช่องคลอด เต้านมและหัวนม หากมีตุ่มพองขึ้นในปาก สุกรจะมีอาการน้ำลายไหลยืด ไม่กินอาหาร หากมีตุ่มพองขึ้นตามกีบเท้าหรืออวัยวะอื่นๆ ปวดเวลาเดินหรือเคลื่อนไหวลำบากและอาจพบกีบหลุด สุกรตั้งท้องอาจแท้งลูก

จากประวัติการป่วย

อาการป่วย

ส่งตัวอย่างตรวจทางห้องปฏิบัติการ จากอวัยวะที่มีรอยโรค เช่น กีบเท้า ลิ้น

การรักษา (treatment)

ไม่ควรรักษา ควรคัดทิ้งและทำลายสุกรป่วยเพื่อกำจัดแหล่งแพร่เชื้อในฟาร์ม

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

ทำลายสุกรป่วยหรือสุกรที่สงสัยว่าป่วยด้วยการเผาหรือฝัง และทำการฆ่าเชื้อในบริเวณนั้น

ฉีดวัคซีนปูปรมในสุกรที่ยังไม่แสดงอาการในฟาร์มที่พบการระบาด และกรณีที่ไม่มีการระบาดควรทำวัคซีนในสุกรปกติ อย่างสม่ำเสมอปีละ 2-3 ครั้ง

หลีกเลี่ยงการเลี้ยงสัตว์กบฏ เช่น โค กระบือ แพะ แกะ ใกล้ฟาร์มสุกร

หากเลี้ยงสัตว์กบฏใกล้ฟาร์มควรทำวัคซีนสัตว์เหล่านั้นสม่ำเสมอ

พ่นล้างคอกด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่มีประสิทธิภาพในโรงเรือนเป็นระยะ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อลดการสะสมของเชื้อภายในฟาร์ม

โรคพิษสุนัขบ้าเทียม (PSEODORABIES, AUJESZKY'S DISEASE)

เป็นโรคที่ทำให้เกิดอาการทางระบบทางเดินหายใจอย่างชัดเจนในสุกรอนุบาลและขุน และมักแสดงอาการทางประสาทในสุกรตุนนม จึงมักทำให้ผู้เลี้ยงเข้าใจผิดคิดว่าเป็นโรคอื่น ๆ อยู่เสมอ

สาเหตุของโรค (Aetiology) ออเจสกี ดิซีส ไวรัส

การติดต่อ (Transmission)

- * สัมผัสสุกรป่วยโดยตรง
- * การหายใจ
- * พาหะนำโรคต่างๆทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น รถขนสุกร สุนัข เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

อาการ (Clinical signs)

ลูกสุกร

เบื่ออาหาร ซึม มีไข้ มีอาการทางประสาท เช่น ตัวสั่น น้ำลายยืด ชักแบบขาถีบจักรยาน บางตัวเดินวน อัตราตายในลูกสุกรอาจสูงถึง 100 %

สุกรหย่านนมและสุกรขุน

แสดงอาการในระบบทางเดินหายใจ หายใจลำบาก ไอ จาม น้ำมูกไหล อาจพบอาการในระบบประสาท เช่น เดินโซเซ ชักเกร็ง หลั่งแอน เป็นต้น

สุกรพ่อแม่พันธุ์

พบความผิดปกติในระบบสืบพันธุ์ในแม่สุกรสูงถึง 20 % ทำให้สุกรที่ตั้งท้องมีการกลับสัดสูงขึ้น แท้ง ลูกตายคลอด หรือคลอดลูกที่อ่อนแอได้

รอยโรคจากการผ่าซาก (Gross lesions)

- * เยื่อหุ้มสมองอักเสบ ต่อมทอนซิลหรือกล่องเสียงอักเสบแบบมีเนื้อตาย
- * ปอดอักเสบ บวมน้ำ มีเลือดคั่ง มีจุดเลือดออก ต่อมน้ำเหลืองอักเสบ มีจุดเลือดออก และมีเลือดคั่ง
- * จุดเลือดออกที่เนื้อไต จุดเนื้อตายที่ตับและม้าม

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

- * จากอาการและประวัติการป่วย
- * เก็บตัวอย่างอวัยวะและสิ่งส่งตรวจ เช่น เลือด สมอ ปอด ไต ต่อมน้ำเหลือง ส่งตัวอย่างตรวจทางห้องปฏิบัติการ

การรักษา (treatment)

ไม่ควรรักษา ควรคั้ทิ้งและทำลายสุกรป่วยเพื่อกำจัดแหล่งแพร่เชื้อในฟาร์ม

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

- * มีการจัดโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเทียมภายในฟาร์ม
- * ในฟาร์มที่มีการระบาด ควรให้ยาปฏิชีวนะออกฤทธิ์กว้างโดยการฉีด ผสมอาหาร หรือละลายน้ำเพื่อลดการติดเชื้อแทรกซ้อนโดยเฉพาะโรคในระบบทางเดินหายใจ
- * คั้ทิ้งสุกรที่ให้ผลการตรวจเลือดเป็นบวก

โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส (STREPTOCOCCAL INFECTIONS)

เป็นโรคที่มักก่อปัญหาในสุกรคุดนมและสุกรอนุบาล โดยมีสาเหตุใ้มนำมาจากการจัดการที่ไม่เหมาะสม เช่น การตัดสายสะดือ ตัดเขี้ยว ตัดหู ตัดหางที่ไม่สะอาด การใช้เข็มฉีดยาไม่สะอาด หรือการสูทากิบาลโรงเรือนที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

สาเหตุของโรค (Aetiology) เชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส

การติดต่อ (Transmission)

ติดเชื้อเข้าทางบาดแผล การกิน การหายใจ

อาการ (Clinical signs)

มีไข้สูง ซึม เบื่ออาหาร ผิวหนังสีแดงคล้ำเนื่องจากโลหิตเป็นพิษ ขอบวม เดินขากระดูก แสดงอาการเจ็บปวดเวลาเคลื่อนไหวร่างกาย อาจตาบอด หูหนวก แสดงอาการทางประสาท เช่น ชัก กล้ามเนื้อกระตุก เกร็ง หลังแข็ง หรืออาจอัมพาต และอาจตายเฉียบพลันเนื่องจากโลหิตเป็นพิษ สุกรที่ป่วยเรื้อรังอาจพบว่ามีอาการขนหยาบ แคระแกร็น ในสุกรอ้อมท้อง อาจพบการแท้ง พบผ้าขาวขึ้นที่ลูกสุกร และรกที่แท้งออกมา

รอยโรคจากการผ่าซาก (Gross lesions)

- * ข้ออักเสบ พบน้ำในข้อขุ่นข้น
- * เยื่อหัวใจหรือลิ้นหัวใจอักเสบ
- * เยื่อหุ้มสมองอักเสบ
- * ปอดอักเสบ พบจุดเนื้อตายกระจายทั่วปอด

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

จากอาการและรอยโรคที่พบส่งซากสุกรหรือตัวอย่างอวัยวะ เช่น ข้อที่บวม หัวใจ สมอง ตับ ปอด ไต เพาะเชื้อทางปฏิบัติการ

การรักษา (treatment)

ยาปฏิชีวนะที่ได้ผลต่อเชื้อสเตรปโตคอคคัส ซูอิส เช่น แอมพิซิลิน เพนนิซิลิน อะม็อกซิซิลิน ซัลฟา-ไตรเมโทพริม โดยการฉีด และอาจพิจารณาผสมยาปฏิชีวนะในอาหารหรือน้ำดื่มให้กินร่วมด้วย

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

- ควรกำจัดสุกรป่วยออกจากฝูง
- เน้นการป้องกันระดับฝูงโดยการผสมยาในอาหารสุกรเลียรางและอนุบาล
- เน้นการจัดการและสุทากิบาลโรงเรือนที่ดี เพื่อลดความเครียดและการสะสมเชื้อในโรงเรือน
- ให้ความอบอุ่นอย่างเพียงพอในช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น
- หมั่นตรวจสอบโรงเรือน และซ่อมแซมในจุดที่มีเหลี่ยมคม เพื่อลดจุดเสี่ยงที่สุกรจะเกิดบาดแผลซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการติดเชื้อ

โรคแกลสเซอร์(GLASSER'S DISEASE)

มักพบการเกิดโรคในสุกรดูดนมและสุกรอนุบาล เนื่องจากมีอาการที่พบเห็นจากภายนอกที่คล้ายกับโรคอื่นๆ หลายโรค เช่น ไข้หนังแดง โรคติดเชื้อสเตรปโตคอคคัส จึงอาจทำให้เข้าใจผิดในการวินิจฉัยโรคได้

สาเหตุของโรค (Aetiology)

เชื้อแบคทีเรีย Hemophilus parasuis

การติดต่อ (Transmission)

- * สาเหตุในเมื่อนำจากความเครียดซึ่งเกิดการการหย่านม, การขนย้าย, การเปลี่ยนคอก
- * การสัมผัสโดยตรงกับสุกรป่วย
- * การหายใจ

อาการ (Clinical signs)

ไข้สูง เบื่ออาหาร หายใจลำบาก ผิวน้ำมูกคล้ำ ขอบวม เดินไม่ได้หรือเดินลำบาก หรือแสดงอาการเจ็บปวดเวลาเคลื่อนไหว อาจพบอาการทางประสาท เช่น ชักกระตุก กล้ามเนื้อขาไม่สัมพันธ์กัน

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

- * จากอาการและรอยโรคที่พบ
- * ส่งตัวอย่างอวัยวะจากสัตว์ป่วย เช่น หัวใจ ปอด ตับ ม้าม สมอง ข้อที่อักเสบ ไต เป็นต้น

การรักษา (treatment)

รักษาด้วยยาปฏิชีวนะที่ไวต่อเชื้อ เช่น เพนนิซิลิน อะม็อกซิซิลิน แอมพิซิลิน เซฟฟาโลสปอริน เจนตาไมซิน ลินโคมายซิน คลอเตตราซัยคลิน ด้วยการฉีดหรืออาจพิจารณาผสมยาในน้ำหรืออาหารในช่วงที่มีการระบาด

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

- * แยกสุกรที่ป่วยออกจากฝูง
- * ล้างคอกให้สะอาด ฟันท้ายฆ่าเชื้อที่มีประสิทธิภาพ และพักคอกอย่างน้อย 7-14 วันก่อนนำสุกรชุดใหม่ลงมาเลี้ยง
- * ควรมีการผสมยาปฏิชีวนะในอาหารในช่วงที่สุกรเครียด เช่น หลังการหย่านมหรือเคลื่อนย้าย

โรคติดเชื้อ อี.โคไล (COLIBACILLOSIS)

เป็นโรคสามารถพบได้ทั่วโลก ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและมักพบในฟาร์มที่มีการจัดการโรงเรือนไม่ดี โรคนี้สามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่มอาการ คือ เลือดเป็นพิษ ท้องร่วง และโรคบวมหน้า

สาเหตุของโรค (Aetiology) เชื้อแบคทีเรีย อี.โคไล

การติดต่อ (Transmission)

การกินน้ำหรืออาหารที่ปนเปื้อนเชื้อเข้าไป, ทางสายสะดือหรือบาดแผลทางผิวหนัง, ลูกสุกรที่ได้รับนมแม่เหลืองน้อยเกินไป มีแนวโน้มที่จะติดเชื้อมากขึ้น

อาการ (Clinical signs)

เลือดเป็นพิษ มักพบปัญหานี้ในฟาร์มที่มีการจัดการที่บกพร่องทำให้แม่หมูแห้งก่อนคลอด ส่งผลให้ลูกสุกรได้รับนมแม่เหลืองไม่เพียงพอ ลูกสุกรแรกคลอดจะติดเชื้อทางการกินหรือผ่านสายสะดือ โดยพบอาการป่วยในลูกสุกรอายุไม่เกิน 3 วัน สุกรในครอกเดียวกันมักจะแสดงอาการป่วยมากกว่า 1 ตัว สุกรป่วยจะแสดงอาการซึม มีไข้ ผิวหนังแดงคล้ำ และอัตราการตายอาจสูงถึง 100 %

ท้องร่วง เกิดได้กับสุกรตอนนมในทุกช่วงอายุไปจนถึงช่วง 1-2 สัปดาห์หลังหย่านม จะพบสุกรท้องร่วง เป็นน้ำ และทำให้ร่างกายขาดน้ำ มักพบมากในโรงเรือนที่มีลมโกรก

โรคบวมหน้า มักพบในสุกรหลังหย่านม มักพบการเกิดโรคในช่วงที่สุกรเครียดเช่น การรวมฝูง การทำวัคซีน การเปลี่ยนอาหาร เป็นต้น ทำให้เชื้อในลำไส้ตามปกติเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว สุกรป่วยจะแสดงอาการทางประสาท เช่น เดินเซ อัมพาต กระตุกหรือชักแบบขาดสติ สุกรที่แสดงอาการทางประสาทมักตาย พบการบวมหน้าที่บริเวณหนังตา ปาก จมูก คาง และอกเป็นต้น

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

จากอาการและรอยโรคที่พบ

ส่งตัวอย่างอวัยวะจากสัตว์ป่วย เช่น ลำไส้ ตับ ม้าม สมอง ปอด ไต เป็นต้น

การรักษา (treatment)

รักษาด้วยยาปฏิชีวนะที่ไวต่อเชื้อ เช่น โคลิสติน ซิงค์ออกไซด์ผสมอาหาร หรือน้ำดื่มด้วยเจเนต้ามายซิน เตตตราไซคลิน แอมพิซิลิน เน้นรักษาโรคแบบท้องร่วงด้วยการผสมยาปฏิชีวนะในอาหารหรือน้ำเพื่อฆ่าเชื้อโดยตรงในระบบทางเดินอาหาร

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

- * ให้ความอบอุ่นและป้องกันลมโกรกในโรงเรือนลูกสุกร
- * ให้สุกรกินอาหารที่ย่อยง่ายและเหมาะสมกับช่วงอายุสุกร
- * ระวังในการใช้วัตถุดับที่อาจมีการปนเปื้อนเชื้อเช่น ปลายัน
- * ดูแลแม่สุกรก่อนและหลังคลอดไม่ให้ท้องผูกหรือป่วย
- * เน้นการจัดการในเล้าคลอดให้ลูกสุกรได้กินนมแม่เหลืองอย่างเต็มที่
- * ทำความสะอาดและฟักคอกคลอดก่อนนำสุกรเข้าคลอดอย่างน้อย 7 วัน

โรคพี อาร์ อาร์ เอส

(PORCINE REPRODUCTIVE AND RESPIRATORY SYNDROME, PRRS)

เป็นโรคที่ก่อปัญหาในระบบสืบพันธุ์และระบบทางเดินหายใจในสุกร มักพบการระบาดในฟาร์มที่มีการเลี้ยงหนาแน่น และการจัดการที่ไม่ดี

สาเหตุของโรค (Aetiology)

เชื้อไวรัสพี อาร์ อาร์ เอส

การติดต่อ (Transmission)

- * การสัมผัสโดยตรง
- * ผ่านอากาศ ทางหายใจ
- * ผ่านทางน้ำเชื้อจากการผสมเทียม หรือผสมจริง

อาการ (Clinical signs)

แม่พันธุ์ มีไข้ ตาแฉะ ไอ แท้งลูก หรือคลอดลูกอ่อนแอ การตายคลอดสูง นมแห้ง มักมีการติดเชื้อแทรกซ้อนอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น มัยโคพลาสมา เอพิจี อี.โคไล

ลูกสุกร มักหอบ แคระแกร็น และมักติดเชื้อแทรกซ้อนอื่น ๆ ในระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคเกลสเซอร์ เอพิจี เป็นต้น

การวินิจฉัยโรค (Diagnosis)

- * จากอาการและรอยโรคที่พบ
- * ซีรัมจากเลือดสุกร
- * ส่งตัวอย่างอวัยวะจากสัตว์ป่วย เช่น สมอ ม้าม ปอด ต่อม้ำเหลือง ต่อมทอนซิล เป็นต้น

การรักษา (treatment)

ไม่มียารักษาโรคโดยตรงเนื่องจากเป็นโรคจากเชื้อไวรัส แต่จะใช้ยาปฏิชีวนะป้องกันหรือรักษาการติดเชื้อแทรกซ้อนอื่น ๆ

การควบคุมและป้องกันโรค (Treatment & control)

- * จัดให้มีระบบป้องกันทางชีวภาพ(BIOSECURITY)อย่างเข้มงวด
- * กักโรคและปรับสภาพสุกรก่อนนำเข้าฝูงอย่างถูกวิธี
- * เลือกซื้อพ่อแม่พันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้
- * สุกรอนุบาล ชวนควรเลี้ยงแบบเข้าหมด-ออกหมด
- * มีการจัดการการเลี้ยงและการจัดการโรงเรือนที่ดี
- * หากพบสุกรป่วย ควรแยกหรือทำลายเพื่อลดการแพร่เชื้อในฟาร์ม
- * ให้ยาปฏิชีวนะออกฤทธิ์กว้างเพื่อลดการติดเชื้อแทรกซ้อน